

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Io. Freinshemii Commentarii in libros svperstites Q. Cvrtii Rvfi

**Freinsheim, Johann
Curtius Rufus, Quintus**

[Argentorati], [circa 1639 oder später?]

Cap. 5

urn:nbn:de:bsz:31-103771

Comment. in Curtium. lib. 5. cap. 4. num. 37. & c. 5. n. 1. 2.

notavi] Macelo Imperator quando persecutus est Davium Regem Persarum. Qui terram hanc ingredi voluerit, ad manum sinistram vadat. Ad dexteram enim terra invidia & robibus & angustiis est plena. Hanc è Græco translata nemo dubitabit, qui auctores vitæ, non interpretes legerit. Raderus.

5. 4. 31. NECESSITAS) Staius 10, 487.

Est vbi dat vires nimius timor - Silius 1, 557.

- - - clausos acervit extrema pericli,

Et fractis rebus violentior ultima virtus.

Tacitus H. 3, 60, 4. esse adhuc Pællio vires, acres si desperassent. & 12, 31, 5. illi obseptis fugis, multa & clara faciliora fecere. Sallust. Cat. 58, 10. Necessitudo etiam timidos fortes facit. Vide Lipsium Polit. 5, 18. Veget. 3, 21. ex desperatione crescit audacia. Hannibal hinc stimulat suos apud Liut. 21, 44, 10. vobis necesse est fortibus viris esse, & omnibus inper victoriam mortemque certa desperatione abruptis; aut vincere, aut si fortuna dubitabit, in peratio potius, quam in fuga, mortem oppetere. Seneca de clem. 1, 12. Acerrima virtus est quam ultima necessitas extindit. Pulchre Xenophon hist. Græc. lib. 7. quo loco narrat Thebanos qui post profligatum Spartanorum exercitum, ipsam urbem inuaserant, vix centum à viris esse repulos, præmittit: ἔστι μὲν τὸ θεῶν αἰνῶδες, ἔστι δὲ λήθη, ἀς τοῖς ἀπειρονοῦσις ἕδεις ἂν καταείη. Id partim numini potest adscribi, partim dici, desperatis neminem posse resistere. Prudenter ergo à Scipione Numantiam obsidente, non est permessa pugna morituris, apud Florum 2, 18, 13. vbi notam nostram inspice.

5, 5, 1. LOCORVM FRAUDE) Hoc περὶ φροσύνης. fraus enim non cadit, nisi in hominem, & humani generis hostes stygios genios: nam coelestes non fallunt. Poterant tamen & loca esse suspecta ab hostibus ad perniciem aliorum comparata & instincta, cum sæpe in pontibus, siluis, campis, montibus fiunt, quando scrobes fodiuntur, murices & stimuli, tribulique & pali defodiuntur. Raderus. Fraudem locis tribuit Curtius ob fossas præaltas, siue eas ad impedienda itinera hostes effecit, sent, siue ipsius naturæ impetus, vt supra 5, 4, 23. Simili figura dici solent infida loca. vt apud Flor. 3, 4, 5. infidum glacie flumen. in Tacito 1, 61, 2. fallaces campi &c.

5, 5, 2. OCCUPARE) Insertæ vulgo binæ voces thesauros dimissos: quas plane inuitias non Modius, non alius mihi persuadebit. Emendo ego: properaret occupare thesauros ditissimos, expeditum iter esse. Inuitabat & incitabat eum, quod cum iter facile, tum præda esset maxima. Acidalius.

QVAMQVAM) Valde dubito de scriptura huius loci, nec enim ita in leui habendum puto hunc fluuium, vt diceretur expeditum iter esse, quamquam interfluas amnis, quem propter copiam aquarum nec nando superare possis, nec vado. Id autem sic fuisse, clarum ex sequentibus, nam Alexander ibi pontem struere necesse habuit. Scripsit omnino Curtius: expeditum iter esse, quam qua Ar. amnis interfluat. Hoc est, si inire rationem possit traiciendi fluminis, ceterum iter in expedito fore. Et sane apparet Alexandrum non temere ad fluuium procurrentem, ibi substitisse hiantem & circumspicientem, quomodo transfret, sed ante capto consilio, à peritis locorum edoctum, eo animo processisse, vt ad pontem fabricandum vicorum istorum, de quibus Curtius, materia vteretur. Vnde facile intelligitur fabros etiam ante præmississe, aut secum deduxisse: denique omnia ex præparato fuisse gesta.

CELERITATEM) In celeritate itinerum conficiendorum nullum ex omni memoria antiquitatis & posteritatis Alexander habuit parem, præter Iulium Cæsarem, cui plerumque etiam celeritas peperit victoriam, vt verum sit, quod Vegetius 5, 1. pro oraculo dixit, quia in reb. bellicis celeritas amplius solet prodesse, quam virtus. Cicero in epist. ad Attic. 8, 9, f. Cæsaris commendat celeritatem, quando di-

cit, reges illud est incredibili celeritate. Vnde eiusdictum, *Peni, vidi, vici*. Ouid. de arte 2, 731.

Cum mora non tuta est, totis incumbere remis

Vile, & admissio subdere calcas equo.

Lucan. 1, 281.

Tolle moras, semper nocui disferre paravis.

Celebrat & Arrianus 3, 4, 7. & 20. incredibilem Alexandri celeritatem. Ælianus histor. Var. 10, 4. eandem prædicat: *Alexander Philippi ter quadringenta stadia continuo itinere armatus confecit, & antequam quietem caperet exercitus, cum hostibus congressus eosdem vici. Quadringenta stadia conficiunt nouem nostratia milliaria ferme cum triente. Illud regis seu ter, accipe pro diuersis temporibus. Extat Alciati emblema 3. in Alce & Alexandri celeritate.*

Alciata genis insignia sustinet Alce

Vnguibus & mandis feri ἀραβασθόμεν &c.

Constat Alexandrum sic respondisse, roganti,

Qui tot obiuisset tempore gesta breui?

Nunquam, inquit, disferre volens, quod & indicat Alce.

Fortior hac dubiter, ocyor anne fiet.

Ad quem locum plurima Claudius Minos, quem videbis. Raderus. Quibus adde Valerium Max. Christianum Exneri pag. 53. Chokier thesaur. polit. 3, 21. & me ad Flor. 3, 6, 15. Idem testimonium Alexandro reddit Himerius apud Photium Cod. 243. *Alexandri mores considerans, & quoniam ille sit, qui simul & aggreditur & perficit: imo vero rebus, quas aggreditur, famam, & eos qui nuntiant, anteuerit &c. Caesar de se, in hist. de bel. Gall. 5, 48. est, opinione III. legionum delectus, ad II. redierat, tamen unum communis salutis auxilium in celeritate ponebat. Sic tamen habendum, vt, quemadmodum Salustius Cat. 1, 4. ait, & consulto & mature facto opus sit. vt notat Ioach. Camerac. ad illa Homeri Il. 2, 435.*

Μητιν νῦν δῆδ' αὐδὶ λυγρόμενος, μὲν δὲ πὶ δὴ γὰρ

ἀραβασθόμενος ἔργον, ὃ δὲ θεός ἐγχευαλίηδ.

Celeritatem Cætonis commendat Lilius 36, 21, 5. Theodosii Claudianus de IV. conf. Honorii, versu 101.

Nuncius ipse suis, longas incognitus egit,

Præueno rumore, vias - - -

Datamis Æmilius Probus in vita: *Thyem cepit cum exore & liberis. cuius facti ne prius fama ad regem, quam ipse, perueniret, dedit operam &c. Lapardæ, Nicetas lib. 1. de Andronico: statim iter ingressus famam ea quoque qua sub terra latent, perspicere, & futura sepe tanquam iam facta promulgare solitam, anteuerit. Pseudo-Agrippæ Tacitus 2, 39, 5. relinquebat famam, aut præueniebat. Sic & bellum cum Gento prius perpetratum, quam cepum Romæ auditum est. Liu. 44, 32, 4. Florus 2, 13, 2. quod & de bello Gildon. Claudian. versu 14.*

Rumoremque sui præuenit laurea belli.

Eleganter Turnebus sine Panegyrici de Calisto capto:

Imperium est mundi iuuenis Pellæus adeptus,

Dum victis instat, dumque omni à parte timeatur,

Creditur & tergis hævere fugacibus, & dum

Hostilus improuisus adest, nec nuncius illum

Aduentare serit rumor, venisse sed hostis

Conspicit oppressus, nec fidit ad arma vocare.

Bella Dionæus quoque fulminis ocyor alis

Cæsar

cruci adfixis frangi solita, ex Ioanne. 19, 32. & 33. colligitur, apud Marcellin. 14, 30. Apollinares ambo pater & filius &c. fractis cruribus occiduntur. Augustus, Suetonio teste, in vita 67, 4. Thallo à manu, quod pro epistola prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit. Ab eiusmodi crurifragio non multum abit supplicium rotæ, quod hodie in usu est. L. Sylla per crudelitatem inter alia tormenta, M. Mario perfringi crura iussit. Seneca de ira 3, 18, 1. Florus 3, 21, 26. Carthaginenses Hannoni. Iustin. 27, 4, 7. Adoni-bezec septuaginta regibus ita mutilatis, idem deinde expertus est. Iudic. 1, 6. Hannibal captiuos oneribus & itinere fessos infima pedum parte succisa relinquebat. Mercenarii rebelles Gesconem aliosque Carthaginenses inter cetera, etiam cruribus truncatis confractisue, miserabili morte consumpserunt. Polyb. 1, 80. qui seq. cap. verissime subjicit, nullum animal inueniri posse, quod impietate atque crudelitate homo non superet.

M. A. N. I. B. V. S.) Vide supra ad 3, 8, 15. Exemplis eo loco citatis adde Diodor. 1, 78. ubi falsariis Egyptiaca lex utramque manum præcidi iussit, ut qua quisque corporis parte in legem peccasset, hac ad finem usque irreparabili cum damno & ipse culpam luceat, & alios, pena hac sua commonescator, ab id genus facinore deterret. Quod & Claudius iussit, apud Sueton. 15, 4. & Galba numulario non ex fide veritatis pecunias, manus amputauit. Suet. 9, 2. Populi Darienes furibus amputata brachia de collo eorum suspendebant. Lopez de Gomara in Hist. General. delle Indie cap. LXXVIII. Ex eadem natione fluit, quod apud Strabon. lib. 15. Megasthenes tradit, in Indis qui membro aliquo quempiam orbauerit, non modo talionis penam subire, sed etiam manu truncari. quodque apud Scythas dextram amittebat, qui singulari certamine superatus fuerat, si verum dicit Lucian. in Toxari. & quod secundum Heraclidem Ponticum, citatum à Cuiacio obsert. 7, 13. οὐ νόμοι τὰς πνεύματις χειρὸς πᾶσι. τὸ δὲ νόμοις αὐτῶν πλεῖστον ἐξουστὸς δὲ τῶν νόμων: legislatores iis qui parentibus verbera intendant, manus præcidiunt, id possimum membrum, quo commissa est impietas, resciantes. Ergo cum in iurando manus leuari soleat, etiam periuris adimebatur legib. Longobard. lib. 2. tit. 51. l. 2. & tit. 58. l. 2. & 3. cuiusmodi morem respexisse putandus est Rodolphus, qui in proelio contra Imp. Henricum amissa dextra, cum decumbenti afferretur, exclamauit: ecce hæc est manus qua domino meo Henrico fidem sacramento firmari &c. Naucler. in Generat. Noui Testament. XXXVII. Translulerunt id supplicium in Christianos postea tyranni, non quasi ob meritum, sed ne quid deesset crudelitati. Vide Euseb. histor. Eccles. 8, 25. Iustiniani tempore nonnulla flagitia coercerantur amputatione manuum, ipse tamen sanciuit, ne utraq; præciderentur, Nou. 134. cap. 13. Seditiosos monasterio Pictauiensi à Chrodielji immisos pœnas truncatione manuum dedisse, scribit Gregor. Turonens. 10, 15. nec non aliquos ex percussoribus à Fredegunde immisos Childerto, Ibid. cap. 18. Ioannes XII. Papa, Cardinali cuidam, quod apud Imp. Othonem I. per literas de eo questus esset, manum abscidit. Naucler. in Generat. XXXIII. noui Testamenti. Crudelis ille Andronicus, apud Nicetam lib. 1. multos Prusaensium sic afflixit: nonnullos defertorum Auidius Cassius, ut Vulcat. in vita cap. 4. refert. tabellarios, qui à Corduba ad Pompeium missi fuerant, Cæsareani. Hirt. de bell. Hisp. cap. 12. Quod diu antea fecerat Flaccus in obsidio Capuæ, apud Zonaram tom. 2. pag. 85. Exatorem nou ex præscripto legis apochas conficientem, sic à præsidibus puniri Iustiniano placuit. Nou. 17. cap. 8. qui idem eandem pœnam indicit scriptori librorum hereticorum, Nou. 42. cap. 1. §. 2. Quomodo olim Antonius Cicronis manus quibus orationes in Antonium Philippicas scripserat, ab Herennio iussit amputari. Plutarch. Cic. cap. 71. Ioannem Damascenum, ob confictas eius nomine, assimulatasque literas idem passum, abscissa iussu Damasceni principis dextra, quæ miraculose postea eidem resti-

tuta

tuta fuerit, narrat in eius vita Ioan. Patriarcha Hierosol. Idque supplicium aetate Tertulliani in Africa vlitatum fuisse, colligitur ex lib. eius de idololatria, cap. 7. sic exclamantis: *semel Iudaei Christo manus intulerant, isti quotidie corpus eius lacessunt. o manus praecidende!* Iure Graeco-Romano falsae monetae reis haec poena praestituta erat. *Βασταλικὸν* lib. 16. tit. 44. cum ex l. 1. C. de falsa moneta capitalis esset. Id Wisigothorum Reges sequuta, in feruis qui solidos circumcidissent, siue rasisent, vt dextrae manus facturam facerent. Leges Wisig. lib. 7. tit. 6. l. 2. quae poena in omnibus promiscue obtineret, *qui falsam monetam sculpsérunt siue formauerint.* Quod & Rothari Regi Longobardorum & Imp. Hludoico placuit, Leg. Longob. lib. 1. tit. 28. & Carolo Magno capit. 4. 23. Idem obtinebat in eo qui cartam falsam scripsisset. tit. sequ. eandem poenam minitantis Longob. legibus lib. 2. tit. 10. l. 2. scribae, qui instrumentum conscribit venditionis factae per mulierem, sine consensu propinquorum. Legibus autem Wisigoth. lib. 7. tit. 5. *his qui regias auctoritates & praeceptiones falsare praesumpserunt: si videlicet minores personae essent; honestioribus media bonorum parte multatis.* Sic Honorius puniuit Attalum, tyrannidem, vt videtur molitum, si recte capio Marcellinum in Chronic. ad annum 412. Sed & sacrilegis manus abscindebantur, Iustiniani tempore, si Zonarae fides tom. 3. pag. 52: quo loco agit de poenis, quas Imp. ille statuebat in concubitores masculorum. Phocae quoque manus amputatas fuisse, ex sententia quorundam tradit Zonaras tomo 3. pag. 66. Abigei hoc supplicium fuit tertium deprehensi, in Basilic. lib. 60. tit. 25. cap. 4. Item eius qui liberum sciens emit, aut alienauit. Bas. lib. 60. tit. 48. cap. 18. Imp. Constantius eam poenam interminatus est Eusebio, ni decretum de Meletio redderet, dextram eius amputari, quamquam per simulationem iubens: at ille vtraque extensa, ambas potius praecidi voluit, quam decretum reddere. Theodorit. Eccles. hist. 2. 32. Carolus Magnus eam poenam periuris praestituit, in capit. suorum lib. 5. cap. 125. *Q. Fabius Maximus transfugarum dexteram praecidit, vt ait Frontin. strateg. 4. 1. 42. & Val. Max. 2. 2. 11.* Idem Capua capta fecisse Romanos, scribit Appian. de bel. Annibal. Itemque Metellus receptis à Ingurtha transfugis. Appian. in Excerpt. Valer. Sed & Caesarem Vxelloduno expugnato, omnibus qui arma tulerant, manus praecidisse, constat ex lib. 8. de bel. Gall. cap. 44. De Adoni-bezec ex Iudic. 1. 6. supra diximus. In quibus exemplis plerisque sic statutum animaduertimus, quoniam, vt ait Imp. Leo, Nou. 92. *scelerata manu mutilari aequum esset, qui ea ad facinus abusus fuerat, aut fuisse putabatur.* Ita Nicanore victo, dextram eius, quam contra Ierusalem sustulisset, amputari, suspendique iussit Iudas Maccab. 2. 15. 30. Ergo & scribam, qui in casu prohibita alienationis feudi, instrumentum conscripsisset, manum amittere iubet Fridericus, Feudor. 2. tit. 55. Lege diuina manus amputabatur mulieris quae verenda viri alieni apprehendisset. Deuteron. 25. 11. Ex constitutione quoque Friderici, *ei qui alium intra pacis edictum vulnerasset, nisi quod in duello & vitam suam defendendo hoc fecisset.* Ante Iustinianum & furi, vt colligi potest ex d. Nou. 134. cap. 13. Per iram ita mulcari iussit M. Marium Sylla, apud Senec. de ira, 3. 18. l. Flor. 3. 21. 26. Lucan. 2. 181. Hannonem & Carthagenenses, Iustin. 21. 4. 7. Mercenarii Carthagenensium bellum iis inferentes decretum fecerunt de Poenis cum cruciatiu tollendis, auxiliariibus eorum praecisis manibus remittendis Carthaginem. Diodor. lib. XXV. in Excerpt. Valer. Vide & Xenophont. pag. 457. C. & Simocattam 4. 13. f. Nec reticendum, Halae Sueuicae, vbi nobilibus duello congregari mos fuit, hanc legem tenuisse, *vt qui alterutrum iuuisset acclamatione &c. manus dextrae & pedis sinistri truncatione plecteretur.* Crusius Annal. Sueu. in lib. Paralipom. pag. 62. ex Munsteri Cosmog. 3. 302.

(*AVRIBVSQVE*) Vide Brisson. lib. 2. pag. 267. Idem quoque supplicium inter alia petulisse Christianos Martyras, ex Euseb. hist. Eccles. 8. 24. discimus.

Et

Et illi quidem immerito: ceterum iustissimo iure Iudæi sub Constantino, quos ille patriam armis repetentes, hac rebellionis impressa nota passim dissipauit. D. Chrysof. non longe à fine orat. 2. aduers. Iudæos. Et sub Childeberto Droctulfus quidam, apud Gregor. Turon. 9. 38. ob insidias in regiam coniugem. Item apud eund. 10. 15. nonnulli seditioni ob turbas in monasterio Pictauesi excitatis. & 10. 18. quidam eiusdem regis vitæ insidiati. De aliis eiusmodi mutilationibus caussisque ex quibus irrogabantur, vide præcipue Eruditiss. Fabrum semestr. 3. 19. unde multa nunc mutuati sumus. Adde Apollodor. pag. 85.

INJUSTIS QVE) Mos notandi frontes & inurendi non Persis tantum & barbaris vsurpatus, sed Græcis etiam & Romanis vsitatus. Multa nos passim de stigmatibus ad Martialem. Lipsius Electorum 2. 15. plurima de eodem argumento. Raderus. Vide & obseruationes Cuiacii 7. 13.

5, 5, 7. *SIMILES QVIDEM*) Propter Acidalii coniecturam, etiam Radero probatam, explanandum hic est necessario quid simile distet à pari. Par enim esse dicitur, quod tantundem habet aut virium, aut magnitudinis, quamquam alia sit forma aut specie: *ut contra simile quod eandem figuram habet, magnitudine dispari puta, duobus angulis rectis, pares sunt qui triangulum constituunt; quamquam dissimiles: quadrato quadratum simile; quamquam possit esse dispar. sic intelligenda sunt & alia exempla, ut præclarum illud apud Quintilian. 10. 1. T. Lilius immortalis illam Sallustij reuerentiam, diuersis virtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse videtur Seruilius Nonianus, pares eos magis quam similes. Contra Liu. 45. 43. 2. de triumphis Pauli, & Anicii: Similia omnia magis visa hominibus, quam paria: minor ipse imperator, & nobilitate Anicij cum Emilio, & iure imperij prætor cum consule collatus: non Genius Persæ, non Illyrii Macedonibus, non spolia spoliis, non pecunia pecuniæ, non dona donis comparari poterant. Hinc intelligas legendum in Apuleio de habitud. doct. Plat. Nec solum æqualitas, verumetiam similitudo cum Virtutis ingenio coniungitur. Vitiolum enim est, quod editur ibi, qualitas. Sic itaque in hac miserorum turba, similis erat omnium poena, quippe mutilatio: sed tamen dispar, leuius enim afflicti erant qui aures puta, quam qui manus, pedesue, aut oculos perdiderant. & quamquam reuera erat calamitatis diuersitas, tamen tristi hoc spectaculo subito offuso, non liquere poterat intuentibus quis maxime esset miserabilis in tanta turba miserorum. his igitur sic, ut debent, acceptis, inepte subiceretur: omnes pari supplicio affecti sibi videbantur, quod tamen Acidali. ea adseueratione volebat, ut si hic falleret aut falleretur, nec credere ultra quicquam, nec credi velle pacisceretur, ego vero potius omnia alia credam, quis enim ferret ita loquentem in disparibus poenis pari calamitate affecti sibi videbantur, deinde si sic volebat, cur retinuit illud sibi? quo expuncto, illud videbantur rectius retulisset ad præcedens inuentibus. Sed fecellit Virum Eruditum & acutum, tum mens Curtii, tum ipsa vis verborum. Vtraque hoc volunt: agmen hoc miserorum ipso conspectu mouisse lacrymas procul visentibus, dein postquam propius suggestum, etiam clamorem eum sustulisset, mixtum commemoratione malorum suorum, & congratulatione vindictæ, sic tetigisse animos audientium, ut non secus afficerentur, ac si ipsi idem supplicium in suis corporibus pertulissent.*

5, 5, 8. *VISVROS VRBES SVAS*) Similia sunt apud Surium Comment. pag. 278. de Christianis expeditione Tunetana liberatis.

5, 5, 11. *QVI ABSCONDVNT*) Eodem recidit illud Pindari Pythiænic. 3. 146.

τὸ μὲν ἔστι
Ὅν δύνανται νέπιοι κόσμοι φέγειν,
Ἄλ' ἀζαροὶ, τὴν γὰρ ἡγήσαντες ἔξω.

201

Res aduersas, inquit, nesciunt moderato ferre stulti: at sciunt sapientes, quæ pulchra sunt foras & in publicum venientes: abstrusis scilicet tristioribus. quo ingenio proponit nobis in politica prudentia Tacit. 1, 24, 1. *abstrusum, & tristissima quoque maxime occultantem Tiberium, & 3, 18, 3. domestica mala tristitia operientem.* Ita enim plane faciendum est in desperatis, aut cum nos credimus sufficere remedio. Alias enim grauissime peccatur cum Vitellio, apud eundem Histor. 3, 54, 1. qui stulta dissimulatione, remedia potius malorum, quam mala differebat.

5, 5, 12. *SVPERBA*) Quæ moleste fert obtundi se querelis miserorum: in quorum fortuna horret fragilitatis humanae speculum, & dedignatur occursum eorum, tanquam seuo omine, interpolari sua gaudia. Vide Tiraquell. tom. II. pag. 25. f. 2.

5, 5, 13. *GRATI*) Reduximus veram lectionem ex MSS. nonnullis. Per ironiam autem hæc dicta aculeum habent: quod qui non receperunt ingratis mutauerunt, *ingrati.*

ET FRATRES) Hanc & copulam in membranis non esse Modius notat: & videri sibi aliud omnino latens vlcus subesse. Recte suspicatus ille: nobis ipsum vlcus magis notum, quod & sanamus leui manu. scribimus: *Liberi in flore & ætatis & rerum patres agnoscent ergastuli detrimenta?* Quod si copulam obteri non pateris, muta vt: *vt patres agnoscent, quomodo Vellei. 2, 10, 1. At nunc, si quis tanti habites, rix vt senator agnoscatur.* Acidalius.

5, 5, 16. *PRÆSENTIA*) Male interpreteris, (si cum vulgatis præsentium retineas) præsentium coniugum; frustra, præsentium nostrum. Omnino præsentia scribendum. Voce *pignorum* coniuges hic simul & liberi veniunt: alibi nec hi tantum, sed necessarii quicumque. Acidalius.

5, 5, 17. *TRISTEM ENIM*) Malebam sic, quam *tristem eam*, vt esset confirmatio proxime præcedentium: & quoniam sic deinde in libris haberi comperi, libens referpsi.

5, 5, 19. *A BARBARIS EXPETI*) Hoc non intellexit Raderus, vt nuper ex vastis eius commentariis didici. Egrege explicat Nicias apud Thucydidem 7, 11, 18. *Quotquot antea pro Atheniensibus, quamuis non essetis, habebamini, & cum ob sermonis peritiam, tum ob institutorum imitationem, totæ Græciæ summo in pretio eratis.* Et Aristides rhetor in panathenæico: *Tota vestram sapientiam & consuetudinem terra affectat, vestrumque sermonem toti hominum generi communem iudicant. Ita factum est vt per vos orbis totus in vnum sermonem consenserit &c.* Gronouius.

INGENITA) Sic legendum videram, fœceroque nunc meo ante hoc nouennium, Vormatia scripseram his verbis: *Ingenita hic legendum, non ingentia, vt cuius liquere potest.* Postea & Acidalius in voce *ingentia*, quæ substituta fuerat germanæ, hæc illi deprehendi: & vero nuper Gronouius in eruditiss. ad fœcerum meum literis, indicato Ignatium Hannicem voluisse, *quæ in Græciâ nati, vel qui ipsi in Græciâ nati;* subiicit: *Quis dubitabit hic Curtium scripsisse: quæ ingenita ipsi omittuntur? Quo minus veritus sum suum Curtio tribuere.* Notissima hæc phrasîs, & vîs trita. Apulei lib. 9. *ingenita mihi curiositate recreabar.* Rutilius Itiner. 1, 7.

*Qui Romanorum præcerium generosa propago
Ingenitum cumulant vrbis honore decus.*

Arnobius lib. 1. *Quisquamne est hominum &c. cui non sit ingenitum, non affixum, imo ipsa pene in genitalibus matris non impressum, non insitum, esse regem ac dominum, cunctorum quæcumque sunt moderatorem? sic vetera & ingenita odiâ.* Seneca de benef. 5, 16, 2. Iustinian. Nou. 26. pr. de Thracum pugnacitate, & virtute: *Sunt enim ista ingenita & quasi patrio quodam iure huic regioni attributa.* Hoc ergo loco suadet Theætetus, non

esse deferenda patria & ingenita bona, cum etiam barbari, quibus nativa non sunt, ea summopere appetant. Ita noster supra 3, 6, 17. *ingenitam* Macedonibus *erga reges suos venerationem* dixit. Est autem similis oppositio: qualis apud Sallust. Jug. 31, 8. *ferri, ere parati, iniusta imperia dominorum non perferunt: vos, Quirites, imperio nati, aequo animo feruitutem toleratis.* Multo enim flagitiosius est deesse bonis, velut ipso successione iure ad nos deuolutis, quam alienis & aliunde petendis. Hinc Tertullian. apolog. cap. 6. grauius pulsat Romanos: *Nunc religiosissimi legum & paternorum institutorum protectores & cultores respondeant velim, de sua fide & honore & obsequio erga maiorum consulta &c.* Hinc in omnibus fere adhortationibus promptissimus locus est, à maiorum virtutibus quosque excitandi. vide supra ad 4, 14, 25.

DETINERET) Vulgati quidam auctiores vno verbo, *amor detineret, haberent, relinquerent.* Vnde fortassis emendandum: *si q. c. l. q. 2. c. a. amor detineret, manerent: reliqui irent, quibus nil patria carius est, vel esset.* Sed fortassis inquam: nec enim certo scio. Acidalius. Ego potius nihil mutem, *si quos &c. amor detineret, haberent: relinquerent, quibus patria &c.* si qui amarent tantopere coniuges, liberos, haberent sibi, fruerentur: alii qui patriam præponerent, relinquerent seruales istas necessitudines. aut si *relinquendi* verbum pro *dimittere* accipis, quædam diuortii species fecit, vt *habendi* verbo vitis, solenne illud tangeret: *res tua tibi habe.*

5, 5, 21. **CONSPETVDO**) Magna vis est consuetudinis, quæ non modo lex ipsa, sed altera est natura. *Neque enim solum legem imitatur, sed & vincit legem: adeoque plus valet, quam lex ipsa.* teste Aristotele. sic vere est *consuetudo, quod dicitur, tyrannus, quæ principis habet potestatem, vt Cyprianus loquitur: Quam sane vincere, diuina pugna est,* secundum Augustinum in Psalm. 30. conc. 1. *Gravissimum enim, vt Seneca vult, imperium est consuetudinis: eaque natura potentior, teste Curtio: Quo fit, vt egre reprehendas, quod finis consuetudine, auctore Hieronymo in epist. ad Gaudentium. Facile enim cor humanum omnibus, quæ frequentat, adheret: eoque ipso consuetudo facit debitores, vt scribit Bernardus. sic incipit esse licitum, quod est publicum, secundum Cyprianum. & consuetum, quicquid est, semper præsumitur iustum, vt ICtis placet. Reulnerus ad Symbol. El. Anastalii II. Vide Plinium præfatione lib. XXXIII. Heliodorum lib. III. τὸ ἐν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἔστιν ἰσχυρὸν: ars etiam naturam cogere nouit. Simylum apud Stobæum serm. LVIII, Barthium ad illud Claudiani in Consul. Manli versu 184.*

natura fortior usus.

5, 5, 23: **TERRAM INTREBANTVR**) Vt solent, quos fortunæ suæ penitet pudetue. Sic apud Liuium 45, 8, 2. *Pericus terram intrens, diu tacitus fleuit.*

5, 5, 24. **POENITENTIAE**) Crediderat enim eos, cum antea reditum in patriam mallent, nunc accuratiori sortis suæ contemplatione sententiam mutauisse.

TERNÆ MILLIA) Singulis 300. Philippæos: summa 1200000. Philippæorum, siue 1600000. florenorum. Radgus. De denis vestibis, si quis dubitet, adeat Diodor. 17, 62.

5, 6, 1. **POSTERO DIE**) De hac vrbe, eiusque diuitiis & excidio consule Brisson. lib. 1. pag. 47. In ea fuisse columnam eam aeneam credo, in qua inscriptum fuerat iuxta leges Cyri, quid singulis diebus in prandium coenamque regis insumendum esset. Vide Polyæn. 4, 3, 32. Admodum apposite huc transfudit Raderus, quod de Troiæ ruinis exclamauerat Poëta Æn. 2, 361.

*Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lacrymis aquare dolorem!*

Vrbs